

A BRIT ÉS KÜLFÖLDI UNITÁRIUS TÁRSULAT ÉVI NAGYGYÜLÉSE.

Angol unitárius hitrokonaink, a mint már mult füzetünkben jelezve volt, f. év május 31-én s június hó első napjaiban tartották meg Londonban az Unity egyházban évi nagygyűlésüket. Az ünnepegy szónokának nagy hira, valamint a társulat munkálkodása iránt mind jobban-jobban fokozódó érdekeltség rendkívül népes közönséget vonzott a gyűlésre. Az „Amerikai Unitárius Társulat“ s a „Protestantenbond“ Hollandiából képviselőket is küldöttek.

Az alkalmi beszédet Dr. Clarke Freeman Jakab, a nagyszerű tudós és bostoni jeles lelkész tartotta textusfelvétel nélkül. Nagy hatást keltett beszédében az „unitáriusoknak a multban és jövőben“ működésének fejtegette. Beszéde történelmi s életrajzi jelleggel birt. Elmondta, hogy kik és mit tettek a gondolat- és hitszabadság érdekében, s hogy az emberiségnek főtörekvése tisztultabb és helyesebb fogalmakat alkotni a humanitás jelentőségéről s magáról a világegyetemről. Élénken rajzolta az unitárius mozgalmat a szabadság, humanitás és józan ész mellett; kimutatta az unitárius egyháznak fontosságát a világra nézve, s azt, hogy mindég a gondolatszabadságért küzdöttek az unitáriusok. Az embereknek — így végzé beszédét — inkább több, mint kevesebb vallásosságra van szükségük. Az unitáriusok sokat tettek a multban, de még több teendő váraozik rájok, s a kivivott eredmények jelentéktelenné lesznek, hogyha az új ég és új föld jövendő revelatiója előtt nem tárnak kaput. A világ egymagasabb kereszténység után sovárog, mely az orthodoxokat és heterodoxokat egy lényeges szellemi egységbe fogja olvasztani. S ama napon: tudomány, művészet, irodalom a vallással szép harmóniába lépnek, s akkor bizonyára több vallásosság lesz, mint kevesebb; több szeretet és hit.“

A hitszónoklat után collecta volt a társulat javára, a mi 650 frtot eredményezett.

Délután a gyűlést Ainsworth Dávid, a társulat elnöke s parlamenti tag szép üdvözlő beszéddel nyitotta meg; különösen örömet fejezte ki a felett, hogy oly nagy számmal jelentek meg a gyűlésen, a mi kétségkívül a társulat iránti érdekeltségre mutat. Dr. Clarke amerikai s Hugenholtz hollandi képviselők üdvözlése után a pénz-

tárnok tette meg részletes jelentését, melyszerint bevétel volt: 4576 font sterling, kiadás: 4348 ft. st.

Ezután a társulat tevékeny és derék titkára Ierson Henrik olvasta fel kimerítő évi jelentését, melyben hű képet adott a társulat hasznos és humánus működéséről ugy a hazában, mint külföldön.

A bel-missiot illetőleg 40 ekklezsia részesült 1000 font st. segélyben. Több templomot megújítottak s új iskola házakat építettek. Az ország különböző részeiben felolvasásokat rendeztek s a vidéki társulatoknak is tetemes segélyt nyújtottak az unitárius vallás terjesztése érdekében, s ezt az okból teszi a társulat, a titkár kifejezése szerint, hogy napjainkban a kereszténység gyakorlati vallását terjesztik az unitárius kereszténység előmozdításával. A társulat kiadványai sok ezer példányban keltek el. Különösen vallásos tartalmu tractot (röpirat) 55,000 példányt osztottak ki.

A külviszonyokra vonatkozólag felemlíti, hogy a külszögbeli hitrokonokkal barátságos és testvéries közlekedésben volt a társulat. Két helyről képviselők is jelentek meg a gyűlésen. Németországban és Franciaországban a szabadelvű vallásos nézetek mindinkább terjednek.

Olaszországban, Bracciforti tanár nagy tevékenységgel folytatja működését az unitárius elvek terjesztése körül.

Svédországban is Channing, Parker és Dr. Martineau műveit sokan tanulmányozzák. S több felolvasás tartatott az unitárius vallás terjesztése érdekében.

A magyarországi hitrokonokkal való összeköttetést illetőleg, Allen Henrik cambridgei tanárt a társulat megbizta volt, hogy a mult évi E. Főtanácson képviselje, ki az erdélyi utjáról kiadott jelentésében rokonszenvesen adta elő a magyarhoni unitáriusok azon igényeit, melynél fogva méltók az angol és amerikai unitáriusok barátságára.

De a titkár jelentése szerint a magyarhoni unitárius egyházzal való közlekedés főleg a budapesti mozgalom körül központosult. E volt az első lépés arra, hogy a tulajdonképeni Magyarországon is ekklezsiát alapítsanak, mire az előleges lépések nagy gonddal tétettek meg, s ennek a kivitele s megvalósítása érdekében küldötték Kovács János tanárt is, mint képviselőt, a mult évi gyűlésünkre. Az első rendes isteni tisztelet Budapesten Ferencz József püspök vezetése alatt a legszebb reményekre jogosító körülmények között tartatott meg; s azóta Derzsi Károly, a Manchester New-College egykori növendéke, mint rendes lelkész működik. Unitárius könyveket és trac-

tokat küldöttek az ő kérésére a budapesti ekklezsia könyvtára számára, s hogy a Consistorium bizonyos összeget szavazott meg azoknak magyarul leendő kiadása s terjesztése végett. Derzsi lelkész az ő munkálkodásáról, valamint a templom építési alap növekedéséről reményteljesen ír. Mély hálájukat fejezik ki ama nemes adakozásért s lelkes támogatásért, melyet ez országban irántuk tanusítottunk s ez arra kellene figyelmeztessen minket, hogy a templom építési alap összege még nagyon távol van attól, hogy az unitáriusok számára Magyarországon fővárosában egy diszes és czélszerű templom épüljön.

Felemlíti továbbá a titkári jelentés, hogy Gál Miklóst, ki Varga Dénes helyébe ment, még pedig három évre a Manchester New-Collegeba, örömmel fogadta a társulat választmánya. S melegen ajánlják a hitrokonok ama szivességébe, melyet a korábbi magyar ifjak iránt mutattak, hogy ne érezze idegennek magát közöttük.

Madrasban, Melbourneben, Sydneyben és Adelaidben szintén terjed az unitarismus s igen örvendetes híreket kapott a titkár e tekintetben.

A titkári jelentés és számadás helyeslése s kinyomatásuk meghatározása után következtek a különböző határozati javaslatok, melyekből kiemeljük a következőket: Ugyanis, hogy a társulat derék elnökének forró köszönet nyilvánítandó ama hasznos szolgálatokért, melyeket tett, s a mi szokatlan, a jövő évre újból felkérte elnöknek, mit az illető zajos éljenzések között el is fogadott.

Ezután Lawrence Edwin felolvasta s elfogadásra ajánlotta a társulat külföldi levelező tagjainak névsorát, azt jegyezvén meg, hogy az most először tartalmazza Dr. Clarke Freeman Jakabnak s Kovács János tanárnak neveit.

A titkár főtiszt. Ferencz József urnak a budapesti ekklezsia megalapítására vonatkozó levelét felolvastván, arra a következő határozat kelt: hogy a gyűlés örömmel fogadja a közölt tudósítást s szerencse kívánatát fejezi ki a magyar unitáriusoknak a Derzsi Károly papsága alatt megalakult ekklezsianak a fővárosban, s egyuttal annak az állandó támogatását ajánlja a végrehajtó bizottságnak. Gordon Sándor lelkes barátunk melegen szólott a határozat mellett, Steinthal régi ismerősünk szintén s egyszersmind azt indítványozta, hogy küldjenek ez alkalomból üdvözlő iratot a „Német Protestáns Egyesületnek“, mely épen akkor tartotta gyűlését. Az indítvány helyeslőleg elfogadtatott. Végül a társulat hivatalnokainak s azoknak, kik annak érdekeit előmozdították, köszönetet nyilvánítván, a gyűlés véget ért.

Másnap reggel ismét összegyültek értekezletre, mely alkalommal Whitehead és Bowie lelkészek tartottak felolvasást a következő tárgyról: „Egyházaink kötelessége az alsóbb néposztálylal szemben“. Felolvasók azt fejtegették, hogy miként lehetne a munkás osztályok számára isteni tiszteletet rendezni. A vitatkozásokat s javaslatokat — minthogy helyi érdekekkel bírnak, — mellőzve, megemlítjük Dr. Clarkenak elmés megjegyzését. „Nem akartam e tárgyhoz hozzá szólni — ugymond Clarke — de mégis a jutott eszembe, hátha szeretnének valamit az átlánti oceanon tullevőknek ebbeli tapasztalataiból hallani. Először is az Egyesült-Államokban nincsenek külön kastok. (Nevetés.) Nincsenek felsőbb osztályok, s természetesen alsóbbak sincsenek, mert mi mindnyájan a munkás osztályhoz tartozunk. S azoknak a száma, a kik nem dolgoznak, oly végtelenül csekély, hogy nem is jönnek számításba, s rendesen Európába mennek időtöltés végett“. (Nevetés.) Ezután elbeszélte, hogy ő a szabad egyháznak hive. Az ő temploma úgy van berendezve, hogy oda mindenki bemehet s oda ülhet, a hová tetszik, akár sokat, vagy keveset, vagy épen semmit sem fizet*). Véleménye szerint minden nagy városban mindenik felekezetnek kellene bírnia egy olyan templommal, melynek ajtai mindenki előtt nyitva állanak; mert csakis így lehet a Krisztus munkáját, mely nemes missio volt, végrehajtani.

Ugyan e nap estvéjén volt a soire a canon-street-i nagy hotelben, mely alkalommal a nagyszámu közönség az előadott concertben, a megható karénekekben s a szellemes felköszöntőkben teljes mértékben gyönyörködhetett.

KOVÁCS JÁNOS.

*) Az angoloknál a templomokban a székeket egyes családok kibérelik, mint a színházban a páholyokat, s azokat másoknak elfoglalni nem lehet.
